

ریسک اعتباری عبارت است از احتمال بروز زیان ناشی از قصور طرف مقابل در ایفای اصل و فرع تعهدات، از این رو است که رکن اصلی بانکداری با کارکرد صحیح، طرح و اجرای سیاست‌ها و روش‌های مکتوب در رابطه با شناسایی، ارزیابی، مراقبت و کنترل ریسک اعتباری مفهوم می‌یابد. سیاست‌های اعتباری چارچوبی را برای وام‌دهی تعیین و فعالیت‌های اعتبار دهی بانک را هدایت می‌نماید. سیاست‌های اعتباری بایستی موضوعاتی همچون بازارهای هدف، ترکیب پرتفوی، شرایط قیمت‌گذاری، ساختار حدود، مقام مسئول تصویب‌کننده وام، نحوه گزارش دهی/فرآیند مربوط به موارد استثناء و ... را در برگیرد. این‌گونه فعالیت‌ها بایستی به روشنی تعریف شده، همسو با رویه‌های احتیاطی بانکی بوده و با اندازه و پیچیدگی‌های فعالیت بانک متناسب باشد. این سیاست‌ها باید با توجه به عوامل داخلی و خارجی مانند موقعیت بازار بانک، منطقه تجاری، توانایی‌های کارکنان و فن‌آوری، طرح‌ریزی و اجرا گردد.

این‌گونه سیاست‌ها به ویژه باید اهداف بانک را در زمینه ترکیب پرتفوی، حدود اکسپوژر نسبت به طرف مقابل یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط، صنایع یا بخش‌های اقتصادی خاص، مناطق جغرافیایی و محصولات ویژه، تعیین کنند. بانک‌ها باید مطمئن شوند که حدود اکسپوژرهای داخلی آن‌ها در تطابق با هرگونه حدود یا محدودیت‌های احتیاطی است که توسط بازرسان بانکی (ناظر) تعیین شده است.

❖ سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اعتباری

سیاست‌های اعتباری بانک در حوزه‌های تسهیلات و مطالبات به شرح ذیل است:

- الف- تسهیلات: رعایت سقف‌های مجاز مصرف، اصلاح پرتفوی تسهیلات بر اساس مدت و بازده
- ب- مطالبات: کاهش مانده مطالبات و بررسی پرونده‌های کلان مطالباتی

همچنین اهم برنامه‌ها و الزامات اعتباری بانک به شرح ذیل است:

- تعیین اهداف کمی اعطای تسهیلات، وصول مطالبات، ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارات اسنادی؛
- تعیین حدود اختیارات ارکان اعتباری در اعطای تسهیلات و وصول مطالبات؛
- نصب و اجرای سیستم‌های نظارتی اعطای تسهیلات؛
- تأکید بر امر ظرفیت سنجی مشتریان جهت اعطای تسهیلات؛
- برقراری نظام کنترلی و نظارتی بر کیفیت گزارش‌های اطلاعاتی؛
- کاهش ریسک تسهیلات و تعهدات از طریق اخذ وثایق مطمئن؛
- رعایت دقیق اجرای آیین‌نامه‌های ذینفع واحد، اشخاص مرتبط و تسهیلات و تعهدات کلان؛

- برگزاری مستمر جلسات کمیته‌های احیا و وصول مطالبات در سطوح مختلف به منظور تعیین تکلیف سریع پرونده‌های مطالباتی مشتریان؛
- توجه خاص به علل رشد مطالبات سررسید گذشته، معوق اعتبارات اسنادی پرداخت شده و ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده و استخراج وضعیت آن‌ها و ارائه گزارش و پیشنهاد لازم؛
- نظارت ادواری توسط ناظرین پیش‌بینی شده در بخشنامه‌ها، بازدید از محل فعالیت موضوع تسهیلات و پیشرفت آن و نحوه اجرا به صورت تصادفی توسط ناظرین و سایر افراد ذیصلاح و اعضای کمیته‌های اعتباری.

❖ واحدهای اجرایی مدیریت ریسک اعتباری

حوزه پیاده‌سازی کل بانک به ویژه شعب، مدیریت امور اعتبارات، اداره پیگیری وصول مطالبات معوق، کمیته‌های اعتباری و سایر ارکان اعتباری بانک است.

❖ حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات

یک جزء مهم از مدیریت ریسک اعتباری، تعیین حدود اکسپوژر برای طرف‌های مقابل فردی یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط است. با توجه به تفکیک حوزه‌های «بانکداری شرکتی» و «خرد و صنفی» در بانک، معیار تصمیم‌گیری در خصوص تسهیلات و تعهدات در سه حوزه تسهیلات و تعهدات کلان^۱، تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط و تسهیلات و تعهدات خرد و صنفی است.

تسهیلات و تعهدات کلان

تسهیلات و تعهدات در حوزه کلان، بر اساس شناسایی ذی‌نفع واحد^۲ است. مصادیق ذی‌نفع واحد به شرح زیر است:

- شخص حقیقی یا حقوقی به‌طور مستقل
 - اشخاص حقیقی و حقوقی دارای روابط مالکیتی شامل:
- ✓ شخص حقیقی به اتفاق همسر و افراد تحت تکفل وی با واحد (های) تابعه و وابسته آن‌ها؛
 - ✓ شخص حقوقی با واحد (های) تابعه و وابسته آن؛
 - ✓ واحدهای تابعه و وابسته یک شخص حقیقی یا حقوقی با یکدیگر مشروط بر آن‌که حاصل ضرب درصد تملک آن‌ها توسط شخص مزبور، حداقل ۲۰ درصد باشد.

^۱ مجموع خالص تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجاد شده به یا برای هر ذی‌نفع واحد که میزان آن حداقل معادل ۱۰ درصد سرمایه پایه بانک باشد.

^۲ یک شخص حقیقی یا حقوقی به‌طور مستقل یا دو یا چند شخص حقیقی که به واسطه برخورداری از روابط مالکیتی، مدیریتی، مالی، کنترلی یا به هر نحو دیگری می‌توانند بانک را در معرض ریسک قرار دهند، بدین ترتیب که مشکلات یکی از آن‌ها بتواند به دیگری تسری یابد و منجر به عدم بازپرداخت یا ایفای به‌موقع تسهیلات یا تعهدات آن‌ها شود.

• اشخاص حقوقی دارای روابط مدیریتی شامل:

- ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که حداقل دوسوم اعضای هیئت مدیره آنها مشترک باشد؛
- ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که رئیس هیئت مدیره آنها مشترک باشد.

• شخص حقیقی و حقوقی دارای روابط مالی شامل:

- ✓ شخص حقیقی با همسر و افراد تحت تکفل وی؛
- ✓ ضامن با مضمون عنه مشروط بر آن که میزان ضمانت، حداقل معادل ۷۵ درصد درآمد سالیانه یا دارایی ضامن باشد. عکس رابطه فوق در صورتی مصداق دارد که اشخاص مزبور دارای ضمانت متقابل باشند؛
- ✓ شخص (الف) با شخص (ب) مشروط بر آن که بیش از ۵۰ درصد درآمد ناخالص سالیانه شخص (الف) توسط شخص (ب) تأمین شود. عکس رابطه فوق مصداق ندارد؛
- ✓ اشخاصی که هر یک دارای حداقل ۲۰ درصد از سهام یا سرمایه دارای حق رأی یک شخص حقوقی باشند؛
- ✓ اشخاصی که بیش از ۵۰ درصد درآمد ناخالص سالیانه هر یک از آنها از منبع درآمد واحدی باشد.

• شخص حقیقی و حقوقی دارای روابط کنترلی شامل:

- ✓ شخص حقیقی به اتفاق همسر و افراد تحت تکفل وی با شخص حقوقی که به هر نحوی دارای حق رأی بیش از ۲۰ درصد آرای آن شخص حقوقی می باشند.
- ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که به هر نحوی دارای حق رأی بیش از ۲۰ درصد آرای آن است.
- ✓ شخص حقیقی یا حقوقی با شخص حقوقی دیگری که قادر به راهبری سیاست های مالی و عملیاتی از جمله تصمیمات مربوط به تقسیم سود آن است.
- ✓ شخص حقیقی یا حقوقی با شخص حقوقی دیگری که به هر نحوی قادر به نصب و عزل اکثریت اعضای هیئت مدیره آن است.

دفاتر بانکداری شرکتی در صورت شناسایی ذی نفعان واحد، باید اطلاعات تسهیلات گیرنده را در سیستم آمار و اطلاعات بانک در قسمت ذی نفع واحد وارد کنند.

اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات به هر ذی نفع واحد که موجب قرار گرفتن تسهیلات و تعهدات مزبور در شمول تسهیلات و تعهدات کلان شود، باید به تصویب هیئت مدیره بانک برسد. لذا در صورت واجد شرایط بودن مشتری برای دریافت تسهیلات و تعهدات و رعایت حدود تعیین شده، مجوز مربوطه باید از هیئت مدیره دریافت شود.

حدود تسهیلات و تعهدات کلان:

- ۱- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان به هر ذی‌نفع واحد نباید از ۲۰ درصد سرمایه بانک تجاوز کند.
- ۲- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان، ۸ برابر سرمایه پایه بانک است.
- ۳- در مواردی که میزان تسهیلات مورد تقاضای یک ذی‌نفع واحد بیش از حدود تعیین‌شده در این آیین‌نامه باشد، بانک می‌تواند با رعایت حدود مقرر، از روش اعطای تسهیلات به صورت مشترک (سندیکایی، کنسرسیومی یا روش‌های مشابه) استفاده کند.

تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط:

تسهیلات و تعهدات در حوزه اشخاص مرتبط، بر اساس شناسایی اشخاص مرتبط^۳ است. مصادیق اشخاص مرتبط به شرح زیر است:

۱. مدیران مؤسسه اعتباری مشتمل بر اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل قائم‌مقام مدیرعامل و سایر اعضای هیئت عامل
۲. حسابرس مستقل (اعم از مؤسسه حسابرسی و شریک مسئول کار) و بازرس قانونی مؤسسه اعتباری؛
۳. شخص حقیقی و اعضای خانواده وی شامل پدر، مادر، همسر و فرزندان که منفرداً یا جمعاً مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا می‌باشند.
۴. پدر، مادر، همسر و فرزندان مصادیق مذکور در ردیف‌های ۱ و ۲
۵. شخص حقوقی که سهام یا سرمایه آن متعلق به مصادیق مذکور در ردیف‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ است، به‌گونه‌ای که اشخاص مرتبط مذکور قادر به تعیین حداقل یک عضو هیئت‌مدیره در آن شخص حقوقی باشند.
۶. شخص حقوقی که اشخاص مرتبط مذکور در ردیف‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ دارای مناصب مدیریتی (عضو هیئت‌مدیره، هیئت عامل، مدیرعامل و قائم‌مقام مدیرعامل) در آن شخص حقوقی باشند.
۷. شخص حقوقی که مستقیماً، مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشد.
۸. شخص حقوقی که حداقل ده درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به مؤسسه اعتباری است.
۹. شخص حقوقی که حداقل بیست درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به اشخاص حقوقی مندرج در بند ۸ است

^۳ اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به نحوی از انحاء نظیر داشتن روابط شخصی، مالکیتی، مدیریتی و نظارتی بتوانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های بانک کنترل نموده و بانفوذ قابل‌ملاحظه‌ای داشته باشند، به‌گونه‌ای که بانک را تبدیل به منبع مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع بانک، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد.

✓ حد فردی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص نباید از سه درصد سرمایه پایه بانک تجاوز نماید.

✓ حد جمعی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید از چهل درصد سرمایه پایه بانک تجاوز نماید.

تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید قبل از اعطا/ایجاد به تصویب هیئت مدیره بانک برسد. جلسات تصمیم گیری هیئت مدیره برای اعطا/ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط بدون حضور اشخاص مرتبط ذینفع آن تسهیلات و تعهدات، برگزار می شود.

تسهیلات و تعهدات شرکتی:

مرجع تصمیم گیری برای تسهیلات و اعتبارات مرتبط با هر مشتری شرکتی تا سقف **هشتصد میلیارد ریال**، کمیسیون بانکداری شرکتی است و برای مبالغ بیش از هشتصد میلیارد ریال مرجع تصمیم گیری هیئت مدیره بانک است.

تسهیلات و تعهدات خرد و صنفی:

تسهیلات و تعهدات در حوزه خرد و صنفی، بر اساس نوع مشتریان و میزان فروش ایشان است. از این رو مشتریان در حوزه خرد و صنفی طبق معیار زیر شناسایی می شوند:

- ۱- اشخاص حقیقی: تمامی اشخاص حقیقی بالای ۱۸ سال با هر مبلغ درخواست تسهیلات و تعهدات
- ۲- اشخاص حقوقی: آن گروه از اشخاص حقوقی که به صورت انفرادی و بدون در نظر گرفتن ذینفعان واحد آنها، میزان درآمد حاصل از فروش محصولات یا ارائه خدماتشان طبق آخرین صورت های مالی حسابرسی شده حداکثر معادل مبلغ ششصد میلیارد ریال یا هم ارز ریالی آن به ارزهای مختلف باشد.

تمامی شعب صرفاً درخواست های اعتباری دریافتی در محدوده فوق را پذیرش و مورد بررسی قرار می دهند، در صورتی که درخواست های اعتباری بیش از سقف یاد شده باشد می بایست مراتب با هماهنگی مدیریت امور اعتبارات خرد و صنفی به مدیریت امور بانکداری شرکتی منعکس می گردد.

صرف نظر از مبلغ تسهیلات مورد تقاضا یا مورد استفاده، ارائه هرگونه خدمات اعتباری به مشتریان زیر صرفاً از طریق مدیریت امور بانکداری شرکتی صورت پذیرد:

۱. اشخاص حقوقی دارای درآمد حاصل از فروش محصولات یا ارائه خدماتشان حداکثر معادل مبلغ ششصد میلیارد ریال؛
۲. شرکت های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی؛
۳. اشخاص مرتبط و شرکت های زیرمجموعه بانک؛
۴. شرکت های زیرمجموعه سایر بانک ها؛

۵. شرکت‌های سهامی عام پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار؛

۶. اشخاص خارجی

ارکان تصمیم‌گیری اعتبارات خرد و صنفی:

در مدیریت امور اعتبارات خرد و صنفی شعب بانک سامان از لحاظ حدود اختیارات اعتباری متفاوت بوده و به پنج گروه، شعبه گروه ممتاز، شعب گروه یک، شعب گروه دو، شعب گروه سه و شعب گروه چهار طبقه‌بندی می‌شوند. حدود اختیارات اعتباری هر گروه از شعب برای تصویب و قبول نوع، ترکیب و میزان وثایق، تابع شرایط مندرج در بخشنامه «شرایط اعطای تسهیلات خرد و صنفی» بانک سامان و الحاقیه‌ها و اصلاحات بعدی است. کلیه شعب موظف هستند با رعایت مقررات مربوط به حدود اختیارات اعتباری شعب برای تصویب تسهیلات اعتباری و ضمانت‌نامه، همه درخواست‌های اعتباری مشتریان را که در حدود اختیارات تفویض شده باشد (با احتساب تعهدات و بدهی‌های موجود مشتری) در کمیسیون‌های که به همین منظور و در سطوح مختلف بانک تشکیل می‌گردند اتخاذ و تصمیم‌گیری نمایند. کمیسیون‌های مزبور که در خصوص اعطای تسهیلات ریالی و ارزی، صدور ضمانت‌نامه‌ها، گشایش اعتبارات اسنادی و ثبت سفارش بروات اسنادی با تضمین بانک تصمیم‌گیری می‌نمایند عبارت‌اند از:

۱. کمیسیون اعتباری شعبه

۲. کمیسیون اعتباری سرپرستی

۳. کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط

۴. کمیسیون اعتبارات متوسط

(ارقام جدول به میلیون ریال)

حدود اختیارات کمیسیون اعتباری شعب ریالی

ردیف	رکن اعتباری	نوع تسهیلات و تعهدات	حدود اختیارات در قبال وثایق درجه ۱ نوع اول + وثایق درجه ۲ نوع سوم یا درجه ۲		حدود اختیارات در قبال وثایق درجه ۳ نوع اول + تضمینات درجه ۳	
			اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی
۱	کمیسیون اعتباری شعب ریالی درجه سه و چهار	تسهیلات ریالی	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی به جز شرکت در مناقصه و مزایده	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰
		سقف تجمعی	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰	۱,۲۰۰	۲,۰۰۰
۲	کمیسیون اعتباری شعب ریالی درجه دو	تسهیلات ریالی	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی به جز شرکت در مناقصه و مزایده	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰
		سقف تجمعی	۵,۰۰۰	۸,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰
۳	کمیسیون اعتباری شعب ریالی درجه یک	تسهیلات ریالی	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی به جز شرکت در مناقصه و مزایده	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰
		سقف تجمعی	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰
۴	کمیسیون اعتباری شعب ریالی ممتاز	تسهیلات ریالی	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی به جز شرکت در مناقصه و مزایده	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰
		سقف تجمعی	۱۲,۰۰۰	۱۸,۰۰۰	۵,۰۰۰	۸,۰۰۰

حدود اختیارات کمیسیون‌های اعتباری سرپرستی‌ها، داخلی اعتبارات متوسط و اعتبارات متوسط (ارقام جدول به میلیون ریال)

ردیف	رکن اعتباری	نوع تسهیلات و تعهدات	حدود اختیارات در قبال صرفاً وثایق		حدود اختیارات در قبال وثایق		حدود اختیارات در قبال وثایق درجه ۱ نوع اول + وثایق درجه ۱ نوع دوم یا چهارم	
			اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی
۱	کمیسیون اعتباری سرپرستی‌ها	تسهیلات ریالی	۱۵,۰۰۰					
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی						
		به جز شرکت در مناقصه و مزایده						
		خالص اعتبارات اسنادی دیداری						
۲	کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط	تسهیلات ریالی و ارزی	در اختیار کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط					
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی و ارزی						
		خالص اعتبارات اسنادی داخلی ریالی (دیداری و مدت‌دار)						
		خالص اعتبارات اسنادی دیداری						
۳	کمیسیون اعتبارات متوسط	تسهیلات ریالی و ارزی	۲۰۰,۰۰۰					
		خالص ضمانت‌نامه‌های ریالی و ارزی						
		خالص اعتبارات اسنادی داخلی ریالی (دیداری و مدت‌دار)						
		خالص اعتبارات اسنادی دیداری						

❖ میزان پذیرش ریسک اعتباری

اشتهای ریسک اعتباری در بانک سامان به‌گونه‌ای است که طبق آن نوع، حجم، ماهیت و محتوای ریسک اعتباری تعیین می‌شود. تعیین اشتهای ریسک شامل دو مسئله بازار هدف و حداکثر سهم آن بازار از پرتفوی اعتباری است که برای این منظور بانک سامان سالانه در قالب برنامه عملیاتی هر سال بازار هدف خود را در زمینه ارقام بالای خط و زیر خط ترانزنامه را تعیین می‌کند. بانک سامان اشتهای ریسک خود را برای حوزه‌های زیر تعریف می‌کند:

۱- بانکداری شرکتی

۲- بانکداری خرد و صنفی

مسئول تعریف و بازنگری بخش‌های اقتصادی شامل هدف و میزان کلی پرتفوی اعتباری بانک، کمیسیون عالی استراتژی و بودجه است.

❖ میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش‌های اقتصادی، مناطق جغرافیایی و نظایر آن.

میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش اقتصادی، به شرح ذیل است:

نوع مشتری	نوع اصلی بخش	سهم پرتفوی
خرد و متوسط	بازرگانی	۵,۴%
	خدمات	۷,۰%
	صنعت	۰,۶%
	کشاورزی	۰,۴%
	متفرقه	۳,۲%
	مسکن و ساختمان	۱۰,۲%
	معدن	۰,۰%
	مجموع	۲۶,۸%
شرکتی	بازرگانی	۲۹,۵%
	خدمات	۱۷,۰%
	صنعت	۲۴,۴%
	کشاورزی	۰,۲%
	متفرقه	۰,۰%
	مسکن و ساختمان	۱,۸%
	معدن	۰,۳%
	مجموع	۷۳,۲%
کل تسهیلات	مجموع	۱۰۰,۰%

❖ فرآیند اعتبارسنجی متقاضیان

فرایند اعتبارسنجی، فرایندی است که در آن با استفاده از مؤلفه‌هایی همچون محیط اقتصاد کلان، وضعیت کسب‌وکارهای مشتری و وضعیت مالی و سابقه اعتباری، مشتری ارزیابی می‌شود که اهلیت وی برای دریافت تسهیلات روشن مشخص شود. با توجه به اینکه مشتریان مصرفی، صنفی و شرکتی از لحاظ ماهیتی متفاوت هستند لذا نیازمند رویه‌های اعتبارسنجی مختص هر کدام از گروه‌های مشتری‌های مذکور هستیم. از این رو بانک سامان از رویه‌های اعتبارسنجی ویژه مشتریان مصرفی، ویژه مشتریان صنفی، ویژه مشتریان شرکتی استفاده می‌کند. این سه رویه از رویه کلی اعتبارسنجی زیر پیروی می‌کند.

رویه کلی فرایند اعتبارسنجی در بانک سامان طی مراحل زیر صورت می‌پذیرد.

- شعب مسئولیت اولیه برای پذیرش مشتری، ایجاد، تهیه گزارش‌های اعتباری و رتبه مشتری، استعلام از سامانه‌های موجود و نگهداری اطلاعات را بر عهده دارند.
- علاوه بر اخذ گزارش‌های بالا کلیه شعب موظف‌اند جهت پرداخت تسهیلات حرفه‌ای (تسهیلات به منظور سرمایه در گردش، توسعه کسب‌وکار و یا ایجاد کسب‌وکار) تا سقف ده میلیارد ریال نسبت به بازدید از محل فعالیت متقاضی و اخذ صورت‌ها و اطلاعات مالی مشتری و تهیه گزارش کارشناسی از وضعیت مالی وی اقدام و نتایج حاصل را در قالب یک فقره گزارش کارشناسی به همراه اظهارنظر صریح کارشناس در پرونده اعتباری مشتری درج نموده و بر مبنای آن نسبت به اتخاذ تصمیم مقتضی اقدام نمایند.
- کمیسیون‌های اعتباری مسئولیت بررسی پیشنهادهای ارائه شده توسط شعب، بررسی رتبه مشتری، مدیریت حدود اعتباری شعبه و اظهارنظر اعتباری را بر عهده دارند.
- کمیسیون‌های اعتباری مسئولیت تصویب اعتبار در نهادهای تصمیم‌گیری با توجه به مبلغ اعتبار را بر عهده دارند.
- واحد مدیریت ریسک مسئولیت اظهارنظر مستقل بر روی اعتبارات اعطائی از طریق طراحی و به‌روزرسانی سیستم رتبه‌بندی، کنترل و نظارت ریسک اعتباری را بر عهده دارد.
- وظایف مدیریت ریسک از وظایف کسب‌وکار و ارتباط با مشتریان در حوزه اعتبارات مجزا است.
- اصول تصمیم‌گیری اعتباری، کنترل و گزارش دهی مستقل ریسک اعتباری تحت هر شرایطی معتبر است.

در سال ۱۳۹۷ بانک سامان رویه اعتبارسنجی مشتریان شرکتی را بروز رسانی نمود که در بخش بعدی رویه جدید به صورت کلی تشریح شده است.

استقرار مدل جدید برای اعتبارسنجی مشتریان شرکتی بانک:

بانک سامان به منظور ارتقا و بهبود فرایند اعتبارسنجی خود اقدام به استقرار رویکرد جدید در خصوص اعتبارسنجی مشتریان شرکتی نموده است.

این مدل اعتبارسنجی برگرفته از رویکردهای بین‌المللی است که با توجه به شرایط ایران، مورد استفاده قرار گرفته است. گروه هدف اصلی این مدل مشتریان حقوقی و در مراحل بعد مشتریان حقیقی بزرگ می‌باشند.

ساختار کلی ارزیابی اعتباری مشتریان شرکتی

پروفایل ریسک کسب و کار: ریسک کسب و کار یک شرکت بازار و تحرک‌های بخشی آن را به عنوان یک محرک کسب و کار در نظر می‌گیرد. پروفایل ریسک کسب و کار به بخش‌های زیر تقسیم می‌شود:

- تحلیل صنعت
- جایگاه رقابتی

✓ **تحلیل صنعت:** محرک‌های مرتبط با صنعت باهدف به‌کارگیری محرک‌های عمومی هر صنعت تعریف‌شده و به زیر بخش‌های زیر تقسیم می‌شود:

- ادوار تجاری: این مقیاس ریسک نوسان فروش و سود عملیاتی را در آینده قابل پیش‌بینی در مقایسه با عملکرد گذشته صنعت.
- موانع ورود: سطح حمایت و حفاظت از شرکت‌هایی که در صنعت فعال هستند را اندازه می‌گیرد.
- ریسک جایگزینی: ریسک و آسیب‌پذیری صنعت را در خصوص منسوخ شدن و بلوغ تکنولوژی اندازه می‌گیرد.

✓ **جایگاه رقابتی شرکت باهدف ویژگی‌های خاص و ریسک‌های مربوط به آن لحاظ می‌شود.** تحلیل بر مبنای فاکتورهای ریسک ذیل است:

- سهم بازار
- تنوع و گستردگی
- سودآوری عملیاتی

پروفاایل ریسک مالی:

ریسک مالی نقاط قوت پروفاایل مالی شرکت را در نظر می‌گیرد و توانایی آن را برای ایجاد جریان نقد شونده تکرارشونده و الزامات تعهدی، انعطاف‌پذیری مالی و پایداری آن را لحاظ می‌کند. شرکتی با پروفاایل ریسک مالی قوی در تسهیل اثرات منفی چرخه اقتصادی، پویایی صنعت، تغییرات مقرراتی و زیان پیش‌بینی‌نشده بر مبنای درآمد بهتر عمل می‌کند. این رویه اعتبارسنجی متمرکز بر نسبت‌های جریان نقدینگی مانند نسبت‌های اهرمی و نسبت‌های پوشش هزینه ثابت است. این نسبت‌ها شاخص‌های مناسب برای ریسک اعتباری می‌باشند. این نسبت‌ها بر اساس رویه‌های حسابداری نسبت به نسبت‌های مالی که بر اساس آیت‌های سود و زیان یا ترازنامه به دست می‌آیند، کمتر تحت تغییر و تحریف قرار می‌گیرند. ارزیابی درکارت امتیازی بر اساس فاکتورهای ریسک زیر انجام می‌شود:

- سپرده‌ی و اهرم
- انعطاف‌پذیری مالی و ایجاد جریان نقد
- نقدینگی

مدل مزبور جهت ارزیابی ریسک مشتریان ده طبقه یا گرید را در نظر می‌گیرد و مشتریان بر اساس اعتبار کسب شده به این طبقات نگاشت می‌شوند.

طبقه	طیف ریسک	رتبه متناظر S&P
۱	ریسک کم	AAA تا BBB+
۲	ریسک کم	BBB
۳	ریسک کم	BBB-
۴	ریسک متوسط	BB+
۵	ریسک متوسط	BB
۶	ریسک متوسط	BB-
۷	ریسک زیاد	B+
۸	ریسک زیاد	B
۹	ریسک زیاد	B-
۱۰	نکول	CCC

طبق این مدل ۹ طبقه از مشتریان در بخش غیرنکول با سه درجه ریسک کم، متوسط و زیاد قرار می‌گیرند و طبقه ۱۰ به مشتریانی که از لحاظ مالی و یا کسب و کاری وضعیت بسیار بدی دارند تخصیص می‌یابد. ارزیابی کلی اساساً بر مبنای ارزیابی پروفایل ریسک کسب و کار و پروفایل ریسک مالی شرکت است. سپس این ارزیابی بر اساس فاکتورهای زیر تعدیل می‌شود:

➤ سیاست‌های مالی

➤ حمایت‌های سرگروه و دولت

لازم به ذکر است که رویه فوق در حال حاضر برای تمامی مشتریان شرکتی بانک سامان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

❖ روش سنجش ریسک اعتباری

برای سنجش ریسک اعتباری در بانک سامان از سیستم ارزیابی کارشناسی مشتریان و نتایج اعتبارسنجی شرکت حافظ سامان ایرانیان و سیستم رتبه‌بندی مشتریان شرکتی استفاده می‌شود:

- ارزیابی تسهیلات و بازنگری مستمر
- ارزیابی کیفیت اعتباری مشتریان یا گروه‌های وام‌گیرنده بر اساس نتایج رتبه‌بندی و نظرات کارشناسی
- اعلام هشدار سریع در مورد تغییر نامطلوب وضعیت اعتباری مشتریان
- قیمت‌گذاری وام‌ها مبتنی بر ریسک.
- مدیریت مؤثر وام‌های مسئله‌دار

❖ روش‌های کاهش ریسک اعتباری

یکی از راه‌های کاهش ریسک اعتباری دریافت وثیقه با توجه به درجه ریسک و نقد شوندگی آن است. انواع وثایق با توجه به درجه ریسک به سه گروه تقسیم می‌شوند:

وثایق درجه یک

۱. **وثیقه درجه یک نوع اول:** شامل سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز-توثیق-ریالی و بدون کارت بانکی
۲. **وثیقه درجه یک نوع دوم:** شامل سایر سپرده‌ها (به استثنای حساب جاری و سپرده آتیه)، گواهی سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت عام با نام و بی‌نام صادره بانک سامان که نرخ سود آن‌ها کمتر و یا معادل نرخ سود علی‌الحساب فعلی سپرده بلندمدت بانک است و گواهی سرمایه‌گذاری صندوق‌های با درآمد ثابت که بانک سامان به عنوان مدیر ثبت یا ضامن واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق است؛
۳. **وثیقه درجه یک نوع سوم:** شامل اوراق مشارکت بانک مرکزی ج.ا.ا و اوراق مشارکت دولتی
۴. **وثیقه درجه یک نوع چهارم:** شامل سپرده‌های سرمایه‌گذاری و گواهی سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت عام با نام و بی‌نام صادره بانک سامان که نرخ سود آن‌ها بیش از نرخ سود علی‌الحساب فعلی سپرده بلندمدت بانک است،

وثایق درجه دو

شامل اموال غیرمنقول و سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار (به استثنای سهام شرکت‌هایی که معاملات آن‌ها در بازار پایه توافقی انجام می‌شود) است.

وثایق درجه سه

۱. شامل سفته تضمینی و اسناد تضمینی است.

یادآور می‌شود پذیرش وثایق، تابع شرایط مندرج در بخشنامه «شرایط اعطای تسهیلات خرد و صنفی» بانک سامان و الحاقیه‌ها و اصلاحات بعدی است.

نوع وثیقه	شرح وثیقه	نسبت موجودی تسهیلات
وثایق درجه ۱	سپرده بانکی - ضمانت نامه بیمه نامه - اوراق مشارکت	۹,۳%
وثایق درجه ۲	ملک - سهام	۲۹,۰%
وثایق درجه ۳	چک - سفته - منقول قرارداد لازم الاجرا - سایر	۶۱,۷%

❖ میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری

میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری دارایی‌های بانک مبلغ ۲۹,۲۳۸,۱۶۲ میلیون ریال است. محاسبات این میزان سرمایه در جدول ذیل ارائه شده است

جدول محاسبه میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری

۱۳۹۶	۱۳۹۷	
میلیون ریال	میلیون ریال	جمع دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری
۲۴۲,۰۲۱,۶۲۷	۳۶۵,۴۷۷,۰۲۲	ضریب (درصد)
۸	۸	سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک اعتباری
۱۹,۳۶۱,۷۳۰	۲۹,۲۳۸,۱۶۲	

❖ معیارهای دریافت وثایق برای ارقام در معرض ریسک اعتباری:

معیار دریافت وثایق در بانک بر اساس رتبه مشتری و اعتبارسنجی مشتری صورت می‌گیرد. مشتریانی که از نظر اعتباری ریسک کمتری داشته باشند متناسب با ریسک کمتر، وثایق دریافتی کمتری مشمول مشتری خواهد شد و بالعکس در خصوص مشتریان با ریسک بیشتر و رتبه اعتباری کمتر، هر چه قدر رتبه اعتباری مشتری کمتر باشد، میزان و نوع وثایق محکم‌تر و با قدرت نقد شوندگی بالاتری خواهد بود. ارزیابی وثایق به صورت دوره‌ای و بر اساس بخشنامه‌های مربوطه صورت می‌گیرد تا از کفایت پوشش آن‌ها اطمینان حاصل شود. به‌طور کلی با توجه به نسبت مطالبات غیر جاری بانک و به منظور انجام برخی تغییرات در سیاست‌های اعتباری موجود که با هدف کاهش ریسک اعتباری تسهیلات انجام پذیرفته، پرداخت تسهیلات ریالی با توجه به رتبه اعتباری مشتری صرفاً در قبال اخذ وثایق و تضمینات مندرج در بخشنامه «شرایط اعطای تسهیلات خرد و صنفی» میسر است.

• بیمه مرهونات و وثایق

به منظور پیش‌گیری از ریسک‌های مترتب بر وثایق و اموال موضوع معاملات، وثایق تسهیلات اعطایی و عنداللزوم اموال و کالاهای موضوع معاملات، بانک همه‌ساله و در طول مدت قرارداد به هزینه مشتری در مقابل خطرات ناشی از آتش‌سوزی، انفجار، صاعقه، سیل و زلزله به نفع بانک بیمه شوند و در این خصوص شرکت بیمه سامان به عنوان بیمه‌گر منتخب بانک، خواهد بود. دستورالعمل اجرایی بیمه مرهونات و وثایق به صورت زیر است.

الف) اموال و وثایق موضوع بیمه

۱- وثایق مسکونی که عرصه و اعیانی آن‌ها در رهن بانک قرار می‌گیرد.

۲- کارخانه‌ها اعم از ساختمان‌ها و ماشین‌آلات آن‌ها و سایر اموال موضوع معاملات بانک

ب) مبلغ بیمه و مبنای محاسبه‌ی حق بیمه

مبلغ بیمه برای هر یک از مرهونات، حتی‌الامکان معادل ارزش روز و واقعی آن‌ها (مطابق نظر ارزیاب) تعیین و حق بیمه بر مبنای آن محاسبه می‌شود. حق بیمه سالانه مرهونات ملکی بر مبنای مانده اصل و سود تسهیلات یا ارزش ارزیابی ملک، هر کدام که کمتر باشد، صورت می‌پذیرد.

حداقل وثایق و تضمینات موردنیاز جهت پوشش تعهدات ایجادشده و تسهیلات پرداختی با توجه به حداقل رتبه کسب‌شده به شرح جدول ذیل است:

وثایق و تضمینات موردنیاز بابت پرداخت تسهیلات با توجه به حداقل رتبه اعتباری کسب‌شده

نوع درخواست	رتبه کسب‌شده	روش بازپرداخت	حداقل وثیقه درجه ۱ نوع اول	سایر وثایق و تضمینات با رعایت مارژ مربوطه
-------------	--------------	---------------	-------------------------------	--

درجه ۱ نوع اول یا نوع دوم یا نوع سوم یا ترکیبی از آنها	%۵	رأس الممدتی گردان یا یکجا	-	پرداخت و تجدید تسهیلات ریالی اعم از صنفی یا مصرفی در قبال وثایق درجه یک
	۰			
	%۲۰			
	%۵	ارزش آتی تا یک سال		
	۰			
	%۲۰			
	%۱۵	ارزش آتی بیش از یک تا پنج سال		
درجه ۱ نوع چهارم** (تبصره ۲۷)	%۵	رأس الممدتی گردان یا یکجا		
	۰			
	%۲۵			
	%۵	ارزش آتی تا یک سال		
	۰			
	%۲۵			
	%۲۰	ارزش آتی بیش از یک تا پنج سال		
درجه ۲ یا ترکیبی از درجه ۱ و ۲	%۵	رأس الممدتی گردان	۵۹۹ تا ۴۵۰	تسهیلات ریالی صنفی
	۰			
	%۵	ارزش آتی تا یک سال		
	۰			
	%۱۵	ارزش آتی بیش از یک تا پنج سال		
درجه ۲ یا ۳ یا ترکیبی از درجه ۱ و ۲ و ۳	%۵	رأس الممدتی گردان	۶۰۰ به بالا	
	۰			
	%۵	ارزش آتی تا یک سال		
	۰			
	%۱۵	ارزش آتی بیش از یک تا پنج سال		
طبق شرایط مقرر در بخش نامه	%۱۵	ارزش آتی تا پنج سال	۴۵۰ به بالا	تسهیلات ریالی مصرفی

❖ سازوکارهای کنترل و پایش ریسک اعتباری:

هدف اصلی کنترل و نظارت بر ریسک اعتباری به شرح ذیل است:

- ✓ حصول اطمینان از این امر که تسهیلات اعطایی مطابق با قراردادهای موجود است.
- ✓ بازنگری نحوه به کارگیری و کاربرد وجوه
- ✓ حصول اطمینان از بازپرداخت به موقع و واکنش سریع در عدم بازپرداخت.
- ✓ حصول اطمینان از پوشش بدهی مشتری توسط جریان نقدی پیش بینی شده در تسهیلات کلان
- ✓ حصول اطمینان از پوشش کافی وثائق در بال شرایط جاری وام گیرندگان و تسهیلات غیر جاری
- ✓ شناسایی و طبقه بندی مشکلات بالقوه اعتبارات مسئله دار در اسرع وقت.

✓ شناسایی و گزارش دهی کامل موارد خاص در تصویب اعتبارات به کمیسیون عالی ریسک و کارگروه فرعی ریسک اعتباری.

❖ نحوه مدیریت تسهیلات غیر جاری و میزان ذخایر مربوط به آنها:

در این رابطه موارد ذیل مورد اقدام قرار می‌گیرد:

- ✓ هدف‌گذاری مطالباتی برای مناطق و پیگیری مستمر تحقق هدف.
- ✓ تشکیل مستمر کمیته پیگیری و وصول مطالبات جهت مذاکره با بدهکاران عمده بانک.
- ✓ مساعدت با مشتریان مطالباتی بانک بر اساس گزارش‌های کارشناسی تهیه‌شده از وضعیت مشتری و اخذ مصوبه از کمیته وصول مطالبات.
- ✓ تشکیل کمیسیون عالی پیگیری و وصول مطالبات بانک باهدف بررسی پرونده‌های کلان غیر جاری و تعیین تکلیف آنها.
- ✓ ارزیابی و اخذ وثایق جدید در خصوص پرونده‌های تعیین تکلیف شده.
- ✓ بررسی میزان کلی ذخایر اخذشده در مقاطع ارائه صورت‌های مالی.
- ✓ برون‌سپاری وصول مطالبات غیر جاری.
- ✓ ذخیره‌گیری مطالبات غیر جاری مطابق با بخشنامه‌های صادره.

وصول مطالبات

خطمشی بانک سامان در وصول مطالبات باهدف افزایش بهره‌وری فرایند وصول مطالبات بانک و ایجاد رویکردی نظام‌مند در برخورد و مذاکره با بدهکاران بانک صورت پذیرفته است. رویکرد بانک در این خطمشی، اقدام به‌موقع برای وصول مطالبات و افزایش سخت‌گیری بر بدهکاران با افزایش سن بدهی ایشان، باهدف حفظ منافع و منابع مالی بانک است.

در این خصوص پرونده‌های مطالباتی بانک بر اساس نوع وثیقه و تضمینات در دوطبقه رهنی و دعاوی پیگیری می‌شوند. ساختار بانک در بعد پیگیری و وصول مطالبات شامل ارکان زیر است:

- ✓ **واحدهای اعطاکننده اعتبار:** به واحدهایی در بانک گفته می‌شود که امور مرتبط با اعطای تسهیلات و اعتبارات به منظور تشکیل پرونده اعتباری در آنها صورت می‌پذیرد.

- ✓ **واحد پیگیری و وصول مطالبات:** پیگیری و وصول مطالبات از مرحله پیگیری تا وصول قطعی مطالبات بانک جزو وظایف و مسئولیت‌های معاونت حقوقی و وصول مطالبات است. این معاونت

مشکل از اداره پیگیری مطالبات خرد و صنفی، اداره پیگیری مطالبات کلان، اداره برنامه‌ریزی وصول مطالبات بانک، واحد وصول مطالبات و واحد نگهداری، تجهیز و درآمدزایی اموال تملیکی است

ذخیره‌گیری مطالبات در بانک

بانک سامان به منظور جبران زیان یا خسارت احتمالی ناشی از عدم ایفای تعهدات مشتریان در رابطه با تسهیلات اعطایی آنان دارایی خود را به صورت زیر طبقه‌بندی کرده است:

- **طبقه جاری:** پرداخت اصل و سود تسهیلات و یا بازپرداخت اقساط در سررسید صورت گرفته و یا حداکثر از سررسید آن ۲ ماه گذشته است
- **طبقه سررسید گذشته:** از تاریخ سررسید اصل و سود تسهیلات و یا تاریخ قطع پرداخت اقساط بیش از ۲ ماه گذشته است، ولی تأخیر در بازپرداخت، هنوز از ۶ ماه تجاوز ننموده است. در این صورت فقط مبلغ سررسید شده تسهیلات به این طبقه منتقل می‌شود
- **طبقه معوق:** اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۶ ماه و کمتر از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری شده است و مشتری هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات ننموده است
- **طبقه مشکوک‌الوصول:** تمامی اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری شده است و مشتری هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات ننموده است.

نحوه محاسبه ذخایر با توجه به طبقات دارایی به شرح زیر است:

❖ ذخیره عمومی

ذخیره عمومی در پایان سال مالی محاسبه می‌گردد. نحوه محاسبه ذخیره عمومی مطالبات مشکوک‌الوصول متناسب با مطالبات مذکور بوده و می‌بایست ۱,۵ درصد کل اعتبارات جاری است.

❖ ذخیره اختصاصی

بانک به منظور احتساب ذخیره اختصاصی، ارزش وثایق هر مورد را با اعمال ضرایب ذیل از هر مانده فقره از تسهیلات کسر و سپس اقدام به محاسبه ذخیره ذی‌ربط می‌نماید.

✓ ۱۰۰ درصد مبلغ وثایق نقدی نظیر سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، سرمایه‌گذاری کوتاه مدت،

سرمایه‌گذاری بلندمدت و گواهی سپرده بانکی (اعم از ریالی و ارزی)؛

✓ ۱۰۰ درصد مبلغ اوراق مشارکت منتشره با تضمین دولت یا اوراق مشارکت منتشره توسط

بانک مرکزی؛

✓ ۸۰ درصد اوراق مشارکت با تضمین سیستم بانکی کشور؛

✓ حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار املاک و مستغلات؛

✓ حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، اسناد معتبر بانکی نظیر

اعتبارات اسنادی معامله شده، ضمانت نامه های بانکی و موارد مشابه؛

✓ حداکثر ۵۰ درصد ارزش بازار ماشین آلات و تجهیزات.

میزان ذخیره اختصاصی به تسهیلاتی که در طبقات غیر جاری (سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول) قرار دارند بر اساس ضرایب ذیل محاسبه می گردد.

درصد ذخیره گیری

۱۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه سررسید گذشته
۲۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه معوق
۵۰ تا ۱۰۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه مشکوک الوصول

احتساب ذخیره برای دارایی های طبقه مشکوک الوصول به میزان بیش از ۵۰ % مستلزم ارزیابی ویژه و ارائه دلایل قابل قبول طبق استانداردهای حسابداری است. در هر حال جهت کلیه تسهیلاتی که ۵ سال یا بیشتر از سررسید پرداخت اصل و سود آنها سپری شده باشد ۱۰۰ % ذخیره اختصاصی منظور می گردد.